

HVAD BETYDER GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER FOR FOLK I EU?

RESUMÉ

SPØRGEUNDERSØGELSE OM
GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

2

Hvad folk mener og ved om
menneskerettigheder

6

Synspunkter på det demokratiske samfunds
funktion og deltagelse i det politiske liv

12

God forvaltning og korrupsion i offentlige
tjenester

Hverken Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder eller personer, der handler på vegne af agenturet, er ansvarlige for, hvorledes oplysningerne i det følgende anvendes.

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2021

© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, 2021

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Ved enhver anvendelse eller gengivelse af fotos eller andet materiale, der ikke er omfattet af agenturets ophavsret, skal der indhentes tilladelse direkte fra indehaveren af ophavsretten.

Print	ISBN 978-92-9461-122-2	doi:10.2811/876067	TK-01-20-642-DA-C
PDF	ISBN 978-92-9461-081-2	doi:10.2811/333413	TK-01-20-642-DA-N

Fotos:

Forside: © iStock/filadendron

Side 5: © FRA

Side 6: © iStock/Vladimir Vladimirov

Side 10: © iStock/Miodrag ignjatovic

Side 11: (til venstre) © iStock/Chris Ryan, (til højre) © iStock/Zolnierenek

Side 12: © iStock/notwaew

Side 13: (til venstre) © iStock/Martinbowra, (til højre) © iStock/urbazon

Side 16: © iStock/mediaphotos

EU bygger på værdierne demokrati, retssikkerhed og overholdelse af menneskerettighederne. Men disse værdier og drøftelserne af de grundlæggende rettigheder på EU- og medlemsstatsplan kan virke fjerne i det daglige.

Med dette for øje undersøgte FRA, hvad folk kender, hvad de ved og oplever omkring deres grundlæggende rettigheder i praksis. Resultaterne giver omfattende og sammenlignelig evidens om disse aspekter.

Dette resumé indeholder hovedresultaterne af FRA's undersøgelse. Disse har primært til formål at informere EU-institutionerne, medlemsstaternes

myndigheder og institutioner foruden menneskerettighedsforkæmpere og civilsamfundsorganisationer om de grundlæggende rettighedsstilling i EU's samfund – på baggrund af, hvad folk tænker og oplever.

Denne indsigt er afgørende læsning for dem, der tror på evidensbaseret udformning af politikker »nedefra og op«. Personer, der beskæftiger sig med grundlæggende rettigheder, kan bruge dataene til at informere og også anfægte deres egne antagelser om, hvad offentligheden mener og oplever.

Resultaterne kan også være udgangspunkt for tiltag vedrørende grundlæggende rettigheder, og i sidste instans kan de anvendes til at styrke den praktiske gennemførelse af rettighederne.

Bemærkning om terminologi

»Grundlæggende rettigheder« er betegnelsen for »menneskerettigheder« i intern EU-sammenhæng. I nogle af spørgsmålene i undersøgelsen er der brugt betegnelsen »menneskerettigheder«, fordi den var mere forståelig for respondenterne. I dette resumé bruges de to betegnelser i flæng.

Spørgeundersøgelsen om grundlæggende rettigheder: nøglefakta

I spørgeundersøgelsen om grundlæggende rettigheder er der indsamlet data i 29 lande – 27 EU-medlemsstater, Det Forenede Kongerige (som var EU-medlemsstat på tidspunktet for dataindsamlingen) og Nordmakedonien (det eneste land uden for EU med observatørstatus i FRA på tidspunktet for udformning af undersøgelsen).

I undersøgelsen blev der indsamlet data fra i alt 34 948 respondenter. I hvert land deltog en repræsentativ stikprøve af respondenter – fra ca. 1 000 i de fleste lande til ca. 3 000 i Frankrig og Tyskland.

Spørgeundersøgelsen om grundlæggende rettigheder fandt sted online i Danmark, Det Forenede Kongerige, Estland, Finland, Frankrig, Luxembourg, Nederlandene, Tyskland, Sverige og Østrig. I de andre lande kontaktede interviewererne respondenterne personligt. Interviewene fandt sted mellem januar og oktober 2019.

Resultaterne er repræsentative på EU-plan samt for hvert land for personer fra 16 år og opefter med fast bopæl i det land, hvor de deltog i undersøgelsen.

HVAD FOLK MENER OG VED OM MENNESKERETTIGHEDER

De fleste mener, at menneskerettigheder er vigtige for at skabe et mere retfærdigt samfund, men socialt dårligt stillede er mindre tilbøjelige til at mene, at de har gavn af menneskerettighederne.

FRA'S UDTALELSE 1

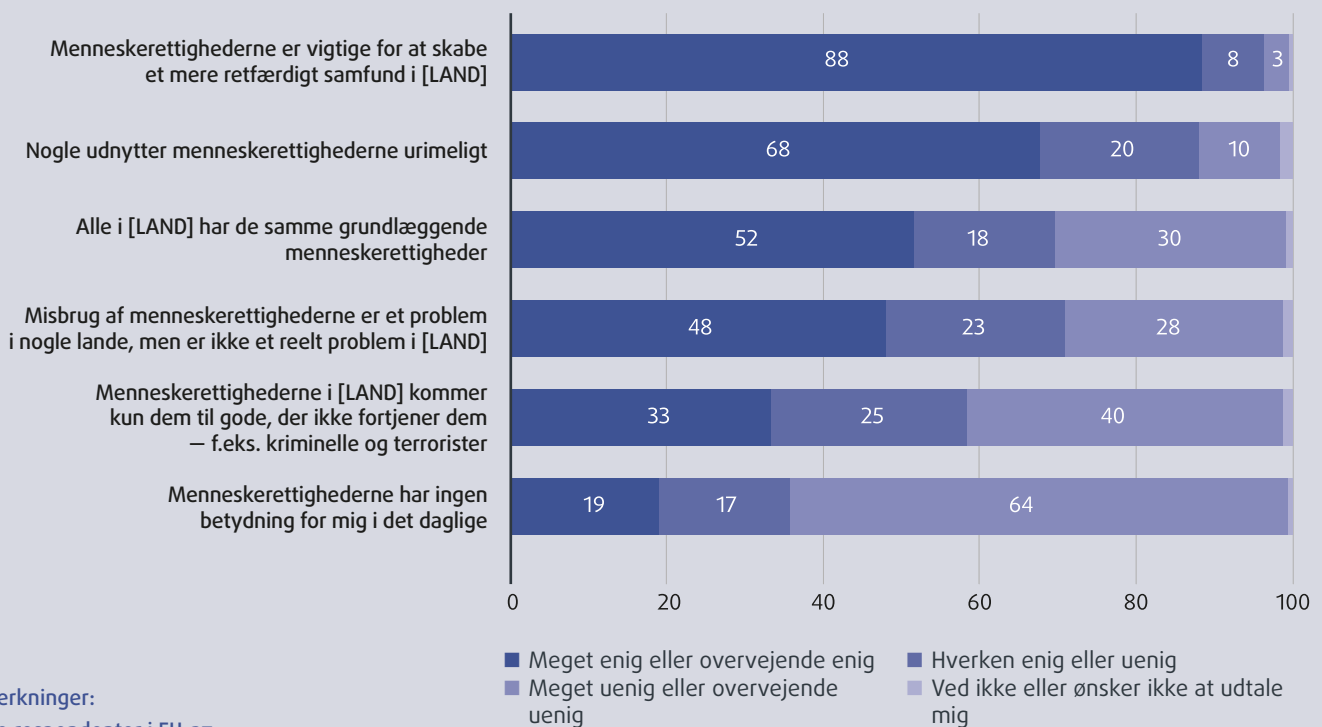
EU og dets medlemsstater bør træffe målrettede foranstaltninger til at sikre effektiv information om grundlæggende menneskerettigheder, og hvordan man gør krav på dem. Dette bør rettes mod personer, der har svært ved at få pengene til at slå til, og som er mere tilbøjelige til at mene, at ikke alle har de samme grundlæggende rettigheder. EU og medlemsstaterne bør desuden gennemføre foranstaltninger til at øge kendskabet til rettigheder blandt personer med lavere uddannelsesniveau. EU-medlemsstater, der gennemfører sådanne foranstaltninger nationalt, bør overveje at udnytte de tilgængelige EU-finansieringsordninger og inddrage relevante nationale aktører, navnlig nationale menneskerettighedsinstitutioner, ligestillingsorganer og ombudsmandsinstitutioner.

Foranstaltningerne bør omfatte en indsats for at formidle og fremme folks grundlæggende rettigheder og give adgang til dem. Medlemsstaterne kunne udforske forskellige fora og kanaler til effektiv kommunikation om rettigheder, rettet mod specifikke sociale grupper, og udnytte både sociale og konventionelle medier i tæt samarbejde med civilsamfundsorganisationer.

- ★ Næsten 9 ud af 10 personer (88 %) i EU mener, at menneskerettighederne er vigtige for at skabe et mere retfærdigt samfund i deres land. Niveauet spænder fra »lavt« (76 %) i Ungarn til »højt« (96 %) i Malta. Desuden er næsten to tredjedele (64 %) uenige i udsagnet »menneskerettigheder har ingen betydning for mig i det daglige«. Dette viser, at folk i EU i udstrakt grad tror på, at menneskerettigheder kan have en nyttig og meningsfuld rolle i deres liv.
- ★ Samtidig mener næsten 7 ud af 10 europæere (68 %), at nogle udnytter menneskerettighederne urimeligt. En tredjedel (33 %) er enige i udsagnet »De eneste, der har gavn af menneskerettighederne, er dem, der ikke fortjener dem – f.eks. kriminelle og terrorister«.
- ★ Resultaterne tyder på, at der er sammenhæng mellem folks indkomst- og uddannelsesniveau og deres syn på menneskerettigheder. Folk, der siger, at de har svært ved at få husstandens indkomst til at slå til (dvs. har svært ved at betale for det, de har brug for), og de, der har folkeskoleuddannelse som højeste afsluttede uddannelse, er mindre tilbøjelige til at opfatte, at alle i deres land har samme gavn af menneskerettighederne. Desuden mener de, at nogle udnytter menneskerettighederne urimeligt.
- ★ F. eks. er 44 % af dem, der har svært ved at få pengene til at slå til, enige i udsagnet »de eneste, der har gavn af menneskerettighederne, er dem, der ikke fortjener dem – f.eks. kriminelle og terrorister«. Dette gælder derimod kun 27 % af dem, der har meget let ved at klare sig med deres nuværende indkomst. Desuden er 38 % af de ældre – de over 65-årige – enige i udsagnet, sammenholdt med 27 % af 16-29-årige. Enige i dette udsagn er 43 % af dem, der oplever alvorlige langvarige begrænsninger i deres sædvanlige aktiviteter – f.eks. folk med handicap eller langvarige helbredsproblemer – sammenholdt med 32 % af dem, der ikke oplever sådanne begrænsninger.

- ★ I 11 ud af 27 EU-medlemsstater er mindst 50 % enige eller meget enige i, at krænkelse af menneskerettighederne reelt ikke er et problem i deres land, men er noget, der sker »andre steder«.
- ★ Fordeler man resultaterne på sociodemografiske karakteristika ses det, at de, der kun med »besvær« eller »stort besvær« kan få pengene til at slå til, er mindre tilbøjelige til at være enige (eller meget enige) i, at misbrug af menneskerettighederne reelt ikke er et problem i deres land: For dem gælder dette således 43 %, sammenholdt med 54 % af dem, der »let« eller »meget let« kan få pengene til at slå til. Dette synspunkt er desuden mere udbredt blandt mænd (52 %) end blandt kvinder (44 %).

FIGUR 1: SYNSPUNKTER PÅ UDVALGTE ASPEKTER AF MENNESKERETTIGHEDERNE (EU-27, I %)

►
Bemærkninger:
Af alle respondenter i EU-27
(n = 32 537); vægtede resultater.

Kilde: FRA, *Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)]* (FRA, *spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)]*)

»Estland er et land, hvor menneskerettighederne sædvanligvis overholdes, men problemet er efter min mening, at det er svært for personer med lav indkomst at klare sig (pensionister, handicappede).«

(Mand, mellem 16 og 29 år, respondent i Estland)

I henhold til den nye strategiske dagsorden for EU for 2019-2024 ⁽¹⁾ er det en central prioritet for EU at opbygge et retfærdigt og socialt Europa ved at gennemføre den europæiske søjle for sociale rettigheder ⁽²⁾ – sideløbende med »retfærdig omstilling« til en grøn, bæredygtig fremtid ⁽³⁾. På baggrund af disse forpligtelser er arbejdsløshed, fattigdom og social udstødelse til skade for den fulde udøvelse af rettigheder.

⁽¹⁾ Det Europæiske Råd (2019), **En ny strategisk dagsorden 2019-2024**.

⁽²⁾ Europa-Parlamentet, Rådet for Den Europæiske Union, Europa-Kommissionen, **Interinstitutionel proklamation om den europæiske søjle for sociale rettigheder**, Bruxelles, den 13. december 2017, (EUT C 428 af 13.12.2017, s. 10). **Den europæiske søjle for sociale rettigheder** omfatter 20 principper, der giver EU-borgerne nye og mere reelle rettigheder. Den har følgende tre hovedområder: lige muligheder og adgang til arbejdsmarkedet, rimelige arbejdsvilkår og social beskyttelse og inklusion (i princip 3 om lige muligheder er det fastlagt, at enhver har ret til ligebehandling og lige muligheder for så vidt angår beskæftigelse, social beskyttelse, uddannelse og adgang til varer og tjenesteydelser, der er tilgængelige for offentligheden).

⁽³⁾ Jf. Europa-Kommissionen (2020), **»Launching the Just Transition Mechanism – for a green transition based on solidarity and fairness«** (iværksættelse af mekanismen for retfærdig omstilling – for en grøn omstilling baseret på solidaritet og retfærdighed).

EU's charter om grundlæggende rettigheder er direkte relevant i forbindelse med gennemførelsen af EU-retten, og flere af de rettigheder, chartret fastlægger, vil være vanskelige at overholde med henblik på de socialt og økonomisk mest marginaliserede grupper i EU; dette afspejler sig i svarene på flere af spørgsmålene i undersøgelsen. En række rettigheder i chartret er relevante. Disse omfatter den menneskelige værdighed (artikel 1), erhvervsfrihed og ret til at arbejde (artikel 15), ligestilling mellem kvinder og mænd (artikel 23), ikkeforskelsbehandling (artikel 21), social sikring og social bistand (artikel 34), sundhedsbeskyttelse (artikel 35), og fri bevægelighed og opholdsret (artikel 45), for blot at nævne nogle få.

Retten til adgang til domstolsprøvelse (chartrets artikel 47) er også relevant, når man ser på undersøgelsens resultater. Adgangen til domstolsprøvelse bringes i fare, når et system med tilsyn og kontrol opfattes som »fremmed« i ens dagligdag; dette gælder navnlig marginaliserede grupper som dem, der ikke kan få pengene til at slå til, og det forstærkes af mangelfuldt kendskab til ens rettigheder, og hvordan man får adgang til dem.

Kendskabet til EU's charter om grundlæggende rettigheder er ringere end til andre internationale menneskerettighedsinstrumenter og afhænger af folks uddannelsesniveau.

FRA'S UDTALELSE 2

Som opfølgning på EU-Rådets konklusioner fra 2019 om chartret bør EU's medlemsstater overveje, hvordan de bedst kan stille »tilgængelige oplysninger« til rådighed for offentligheden om de grundlæggende rettigheder, som er nedfældet i chartret. Dette vil også støtte nationale menneskerettighedsaktører i deres indsats til at fremme kendskabet til chartret, og vil forbedre gennemførelsen heraf.

For at fremme kendskabet til chartret bør EU støtte regelmæssig udveksling mellem EU's medlemsstater om praksis og erfaringer med at styrke bevidstheden om og kendskabet til chartret – navnlig i medlemsstater, hvor kendskabet ifølge spørgeundersøgelsen er mindre. Dette kunne gøres som en del af det foreliggende tilsagn fra Rådets Gruppe vedrørende Grundlæggende Rettigheder, Borgerlige Rettigheder og Fri Bevægelighed for Personer (FREMP) om at føre en årlig dialog om chartret.

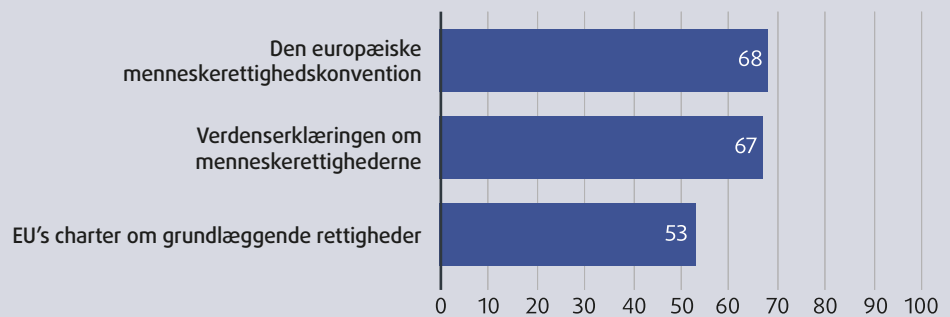
- ★ Hver anden (53 %) har hørt om Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Færre har hørt om chartret end om den europæiske menneskerettighedskonvention og verdenserklæringen om menneskerettigheder.

Måske er dette forventeligt, i betragtning af at den europæiske menneskerettighedskonvention er over 70 år gammel, i modsætning til EU's charter om grundlæggende rettigheder, der er forholdsvis »ungt« – vedtaget for 20 år siden. Resultaterne viser imidlertid, at kløften mellem borgernes kendskab til chartret og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er mindst i de lande, der tiltrådte Europarådet i 1990'erne, og hvor EMRK har været anvendt i kortere tid.

- ★ Folk med lavere uddannelsesniveau har lavere sandsynlighed for at have hørt om nogen af de tre internationale menneskerettighedsinstrumenter, der er omfattet af undersøgelsen – verdenserklæringen om menneskerettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention og EU's charter om grundlæggende rettigheder.
- ★ Foruden lav uddannelse er også andre sociodemografiske karakteristika forbundet med ringere kendskab til de menneskerettighedsinstrumenter, der blev spurgt om: problemer med at få den aktuelle husstandsindkomst til at slå til, højere alder (65 år og opefter) arbejdsløshed eller pension.

Chartret er et af de mest moderne og omfattende juridisk bindende menneskerettighedsinstrumenter. Det har samme retsgyldighed som traktaterne om Den Europæiske Union. Chartrets artikel 51 pålægger EU og medlemsstaterne – når de handler inden for EU-rettens anvendelsesområde – at respektere chartrets bestemmelser om rettigheder, overholde dets principper og fremme bestemmelseernes anvendelse. **Rådets konklusioner fra 2019 om chartret** opfordrer medlemsstaterne til at øge oplysning og uddannelse om chartret blandt de vigtigste menneskerettighedsaktører – og anerkende FRA's rolle i denne henseende. Rådets konklusioner understreger desuden betydningen af at stille oplysninger til rådighed for »den brede offentlighed« om de rettigheder, der er nedfældet i chartret.

FIGUR 2: KENDSKAB TIL CENTRALE MENNESKERETTIGHEDSINSTRUMENTER (EU-27, 1 %)

► Bemærkninger:
 Af alle respondenter, i EU-27, der blev anmodet om at udfylde undersøgelsens afsnit »kendskab til rettigheder og ansvar« (n = 24 354), vægtede resultater.

Kilde: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

SYNSPUNKTER PÅ DET DEMOKRATISKE SAMFUNDS FUNKTION OG DELTAGELSE I DET POLITISKE LIV

Unge lægger mindre vægt end ældre aldersgrupper på de forskellige aspekter af demokratiske samfunds funktion, som var omhandlet af undersøgelsen.

FRA'S UDTALELSE 3

I gennemførelsen af **EU-strategien for unge 2019-2027** bør Kommissionen og medlemsstaterne tage hensyn til undersøgelsens resultater med henblik på at styrke unges engagement i et velfungerende demokratisk samfund, som er centralt for udøvelsen af grundlæggende rettigheder. Undersøgelsen viser, at 16-29-årige tillægger centrale aspekter af demokratiet mindre betydning. Denne strategi omfatter på EU-plan »fremme af unges deltagelse i det demokratiske liv, herunder at give adgang til oplysninger af høj kvalitet valideret af pålidelige kilder, og fremme deltagelsen i valg til Europa-Parlamentet og andre valg«. Det er vigtigt, at unge er direkte engageret i denne proces.

EU og dets medlemsstater bør tage bestik af de skiftende mønstre i unges politiske engagement, og udforske nye måder at engagere unge i hele Europa og kommunikere effektivt med dem på.

- ★ 86 % mener, at frie og retfærdige valg er meget vigtige for demokratiet. Over tre ud af hver fem personer lægger stor vægt på hvert af de seks elementer af demokrati omhandlet af undersøgelsen. Resultaterne ligger på mellem 60 % og 86 %, afhængigt af det aspekt, der spørges om. (I kassen findes en liste over de spørgsmål, der blev stillet.)
- ★ Unge i alderen 16-29 lægger konsekvent mindre vægt end ældre aldersgrupper på de seks elementer af demokrati omhandlet af undersøgelsen. F.eks. lægger unge (58 %) mindre vægt på spørgsmål som oppositionspartiets frihed til at kritisere regeringen end ældre (70 % af personer mellem 54-64 år og 69 % af dem på 65 år og derover).
- ★ I henhold til artikel 165 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde skal Unionen træffe foranstaltninger til at fremme unges deltagelse i det demokratiske liv i Europa. EU-strategien for unge 2019-2027 – som er rammen for samarbejdet om EU's ungdomspolitik – fremmer unges deltagelse i det demokratiske liv og støtter deres sociale og civile engagement. Desuden giver **Europa-Parlamentets beslutning af 15. januar 2020 om konferencen om Europas fremtid** udtryk for, at sikring af unges deltagelse vil være en væsentlig del af konferencens langsigtede virkninger, og den opfordrer til at afholde særlige ungdomsarrangementer i denne forbindelse.

Hvilke spørgsmål blev der stillet i undersøgelsen?

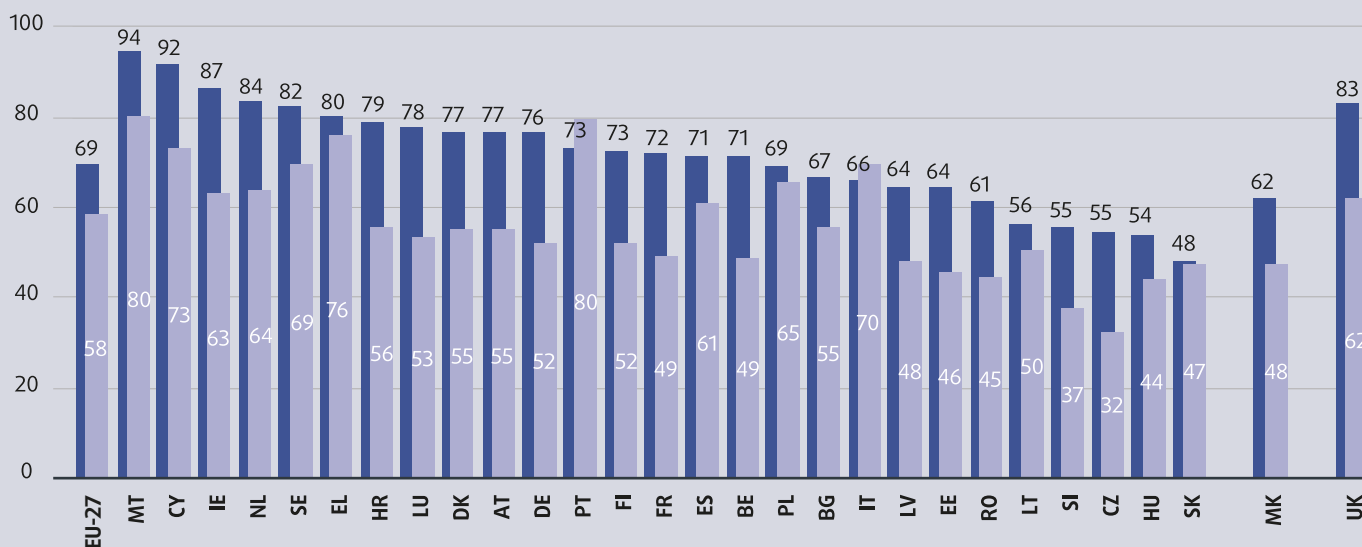
Hvor vigtigt mener du, at følgende er for demokratiet?

- At valg er frie og retfærdige
- At vælgerne drøfter politik med andre, inden de bestemmer sig for, hvad de skal stemme
- At oppositionspartierne frit kan kritisere regeringen
- At mediernes rapportering er fri for indflydelse fra myndighederne
- At mindretalsgruppers rettigheder beskyttes

- At borgerne har det sidste ord om de vigtigste politiske spørgsmål ved at stemme direkte om dem i folkeafstemninger

Respondenterne kunne for hvert punkt vælge en værdi på en skala fra »1 – Slet ikke vigtigt« til »7 – Yderst vigtigt«. Herudover, kunne respondenter, der ikke valgte én af disse svarkategorier vælge at svare »ønsker ikke at svare« eller »ved ikke«.

FIGUR 3: PERSONER, DER ANSER OPPOSITIONSPARTIERS FRIHED TIL AT KRITISERE REGERINGEN FOR AT VÆRE MEGET VIGTIG, 16-29 ÅR OG 65 ÅR OG OPEFTER, EFTER LAND (%)^{a), b)}

Bemærkninger:

^{a)} Af alle respondenter i EU-27, Det Forenede Kongerige og Nordmakedonien, som blev bedt om at udfylde undersøgelsens afsnit »kendskab til rettigheder og ansvar« (n = 26 045), vægtede resultater.

^{b)} Respondenterne kunne for hvert punkt vælge en værdi på en skala fra »1 – Slet ikke vigtig« til »7 – Yderst vigtig«. Herudover kunne respondenter, der ikke valgte én af disse svarkategorier vælge at svare »ønsker ikke at svare« eller »ved ikke«. Resultaterne ovenfor er baseret på respondenter, der vælger værdierne 6 eller 7 på syvpunktskalaen.

Kilde: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

Folk tror på de demokratiske principper – men der er for mange, som føler sig »ladt i stikken« af traditionel politik og traditionelle politikere.

FRA'S UDTALELSE 4

For at styrke den politiske deltagelse i EU er der brug for en fælles indsats over for undersøgelsens konklusion om, at et flertal af befolkningen føler, at »traditionelle partier og politikere er ligeglade med folk som mig« – noget, som også afspejles i konklusionen om, at folk opfatter jobmulighederne som mindre, når man ikke tilhører det herskende politiske parti. EU og medlemsstaterne skal være særligt opmærksomme på de grupper i samfundet, der føler sig på størst afstand af demokratiske processer – f.eks. dem, der har vanskeligt ved at få deres nuværende indkomst til at slå til.

»Borgerdialog« og tilknyttede rådføringer er anerkendte værktøjer til at fremme engagement i EU ved at nå ud til forskellige grupper i samfundet om vigtige politiske spørgsmål. Disse værktøjer kræver imidlertid at blive gennemtænkt på ny for at nå ud til de økonomisk dårligt stillede og indgå et systematisk samarbejde med dem.

For at få et levende civilsamfund ved siden af uafhængige, pluralistiske og ansvarlige medier – underbygget af ytringsfrihed – er der brug for støtte på EU- og medlemsstatsniveau til at udfylde deres rolle i at styrke det demokratiske engagement som et middel til at værne om de grundlæggende rettigheder.

- ★ Et flertal i EU (60 %) er enige eller meget enige i, at de traditionelle partier og politikere er ligeglade med dem.
- ★ Fornemmelsen af, at »traditionelle partier og politikere er ligeglade med folk som mig« er stærkest hos dem, der har svært ved at få husstandsindkomsten til at slå til, dem, der højest har afsluttet en uddannelse på grundskoleniveau, og dem, hvis sædvanlige aktiviteter er varigt begrænset (af handicap eller langvarige helbredsproblemer). F.eks. støttes denne udtalelse af 73 % af dem, der har svært eller meget svært ved at få deres nuværende husstandsindkomst til at slå til. Til sammenligning gælder det samme 45 % af dem, der let eller meget let får pengene til at slå til.
- ★ 63% mener, at man har bedre ansættelseschancer, hvis man tilhører det herskende politiske parti. Resultaterne viser stor forskel mellem EU's medlemsstater med hensyn til, i hvor høj grad folk mener, at dette er tilfældet. Navnlig er sådanne synspunkter mere udbredt hos dem, der har svært ved at få pengene til at slå til.

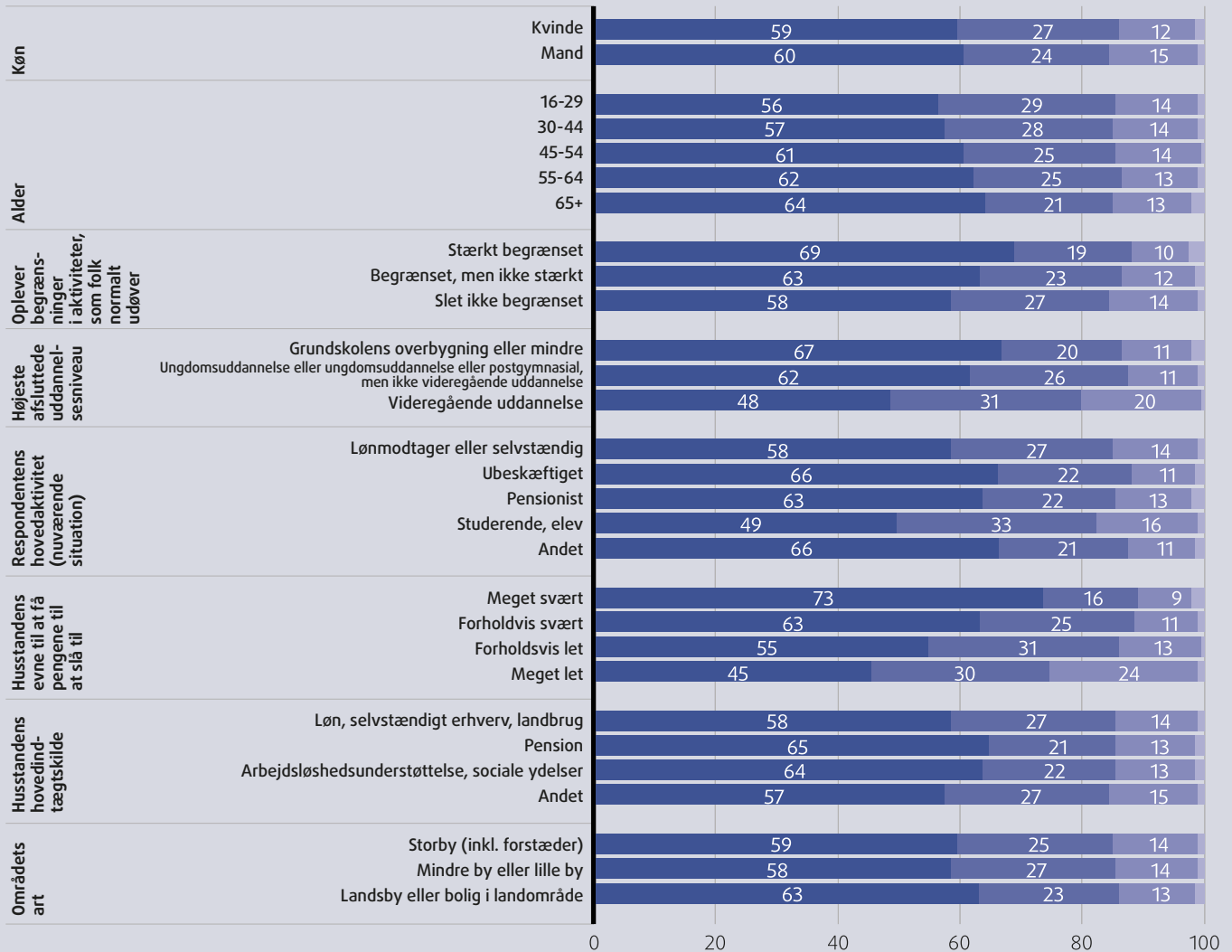
Demokrati hører sammen med menneskerettighederne og retsstatsprincippet til de tre bærende søjler i Den Europæiske Union, og alle tre er blandt Unionens grundlæggende værdier – jf. artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union. Magtens deling, politiske frihedsrettigheder, gennemsigtighed og ansvarlighed er internationalt anerkendte principper i et veletableret og velfungerende demokrati. Afgørende for, at de demokratiske samfund i EU fungerer godt, er menneskerettighederne – eller de grundlæggende rettigheder, som de omtales i intern EU-sammenhæng.

En vigtig del af EU's værktøjskasse til fremme af borgernes demokratiske deltagelse er EU's program **Europa for Borgerne**, der skal styrke vilkårene for borgernes aktive medborgerskab og demokratiske engagement på EU-plan. **Konferencen om Europas fremtid** er et vigtigt fælleseuropæisk demokratisk arrangement til fremme af et mere effektivt engagement i forhold til EU-borgerne. Det er endnu en mekanisme, hvor EU forsøger at engagere sig med borgerne vedrørende demokratiske processer – på linje med chartrets principper om borgerrettigheder som stemmeret og valgbarhed til Europa-Parlamentet (artikel 39) og stemmeret og valgbarhed til kommunale valg (artikel 40).

»Menneskerettighederne bliver overholdt for dem, der har politiske kontakter. Almindelige mennesker er uden beskyttelse.«

(Kvinde, 65+ år, respondent i Spanien)

FIGUR 4: HOLDNINGER TIL UDSAGNET »TRADITIONELLE PARTIER OG POLITIKERE ER LIGEGLADE MED FOLK SOM MIG«, EFTER UDVALGTE SOCIODEMOGRAFISKE KARRIERISTIKA (EU-27, I %) ^{a), b)}

Bemærkninger:

- a) Af alle respondenter i EU-27, der blev bedt om at udfylde undersøgelsens afsnit »kendskab til rettigheder og ansvar« (n = 24 354), vægtede resultater.
- b) For nærmere oplysninger om de sociodemografiske variable, der er anvendt i analysen, henvises til bilag I til hovedrapporten.

- Meget enig eller overvejende enig
- Meget uenig eller overvejende uenig
- Hverken enig eller uenig
- Ved ikke eller ønsker ikke at udtale mig

Kilde: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

En fjerdedel af befolkningen mener, at retsvæsenet ikke er uafhængigt, og hver femte mener, at NGO'er og velgørende organisationer aldrig er frie for intimidering fra myndighederne.

FRA'S UDTALELSE 5

Konklusionen om, at lidt over hver fjerde EU-borger mener, at dommerne i deres land ikke kan gøre deres arbejde uden indflydelse fra myndighederne – i nogle medlemsstater er det så meget som hver anden borger – viser, at der er behov for konkrete foranstaltninger til at styrke offentlighedens tillid til retsvæsenets uafhængighed. Uden denne tillid undermineres centrale demokratiske principper og grundlæggende rettigheder – således adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol, og ret til ligestilling og god forvaltning.

På baggrund af, at undersøgelsen viser, at hver femte borger mener, at NGO'er og velgørende organisationer aldrig er frie for intimidering fra myndighederne, er det afgørende, at medlemsstaterne respekterer frihedsrettighederne og rettighederne for civilsamfundets aktører.

EU og dets medlemsstater bør systematisk indsamle uafhængige, fyldestgørende data om den offentlige opfattelse af retsvæsenets uafhængighed og af NGO'ers og velgørende organisationers mulighed for at operere fri for indflydelse fra myndighederne. Det vil give Kommissionen og andre EU-institutioner og medlemsstaterne supplerende evidens som grundlag for at udforme opfølgende foranstaltninger. Sådanne data kan desuden være grundlag for vigtige tiltag, som Kommissionens årlige vurdering af retssikkerheden i medlemsstaterne.

- ★ Hver fjerde person (27 %) i EU mener, at dommerne i deres land »aldrig« eller »sjældent« kan udføre deres arbejde uden påvirkning fra myndighederne. Resultaterne varierer fra 47 % i Kroatien til 11 % i Danmark og Finland.
- ★ 37 % i EU mener, at NGO'er og velgørende organisationer oftest eller altid kan udføre deres arbejde uden intimidering fra myndighederne. 34 % mener, at dette er tilfældet noget af tiden. Hver femte (21 %) mener, at det aldrig er tilfældet eller sjældent er muligt.

Uafhængige domstole er afgørende for at garantere effektiv retsbeskyttelse af de grundlæggende rettigheder i henhold til artikel 47 i EU's charter om grundlæggende rettigheder (adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol). Effektiv retsbeskyttelse er både en grundlæggende rettighed og et generelt princip i EU-retten. Det er et »konkret udtryk« for retsstatsprincippet, som Den Europæiske Unions Domstol har understreget det i sin retspraksis i henhold til artikel 19, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union – f.eks. i sag C-64/16, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (dom af 27. februar 2018, præmis 32).

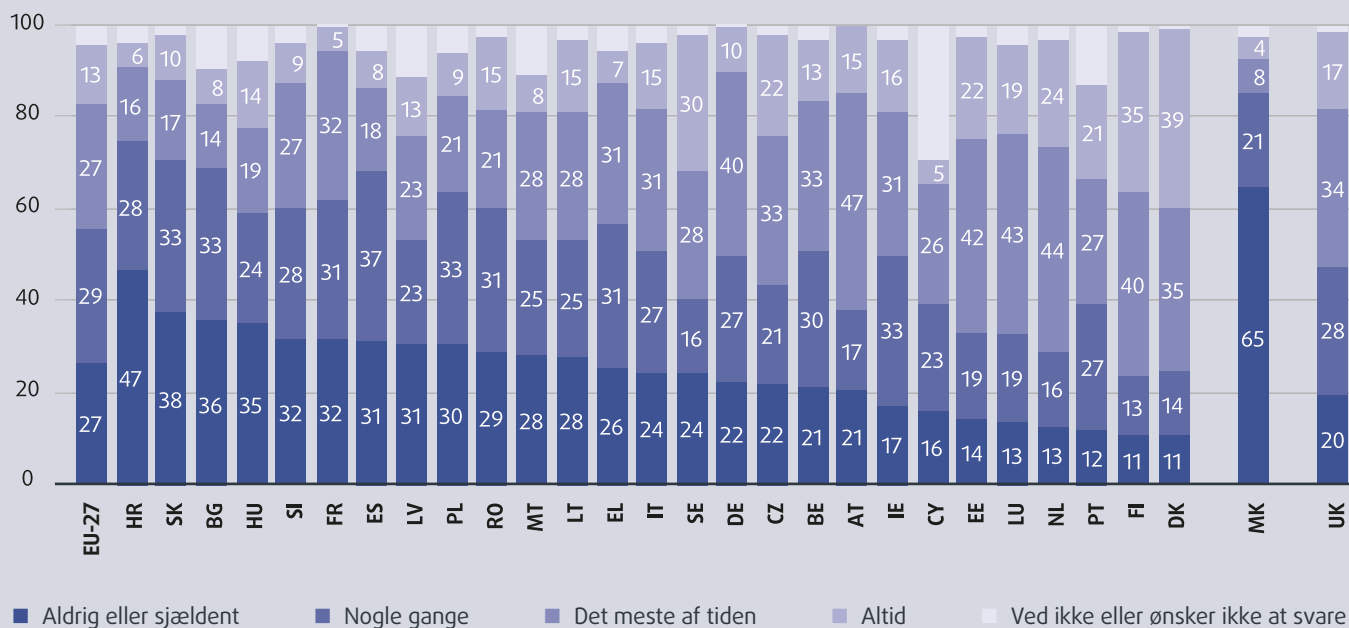
»For overhovedet at blive udnævnt til dommer skal man have forbindelser, så allerede på dette stadie begynder påvirkningen.«

(Kvinde, mellem 45 og 54 år, deltager i fokusgruppe i Bulgarien)

Intet demokrati kan trives uden et aktivt civilsamfund, som beskrevet i Kommissionens meddelelse om »Styrkelse af retsstatsprincippet inden for Unionen«, der blev offentliggjort i juli 2019. Chartret fastlægger retten til forsamlings- og foreningsfrihed (artikel 12) og ytrings- og informationsfrihed (artikel 11). Disse bestemmelser finder anvendelse for EU's medlemsstater, når de handler i rammerne af EU-retten. Bestemmelserne er særlig vigtige i forbindelse med deres anvendelse på civilsamfundsorganisationer i EU.

FIGUR 5: OPFATTELSEN AF DOMMERES MULIGHED FOR AT UDFØRE DERES ARBEJDE UDEN PÅVIRKNING FRA MYNDIGHEDERNE, EFTER LAND (%)^{a), b)}

■ Aldrig eller sjældent ■ Nogle gange ■ Det meste af tiden ■ Altid ■ Ved ikke eller ønsker ikke at svare

Kilde: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

Bemærkninger:

- a) Af alle respondenter i EU-27, Det Forenede Kongerige og Nordmakedonien, som blev bedt om at udfylde undersøgelsens afsnit »kendskab til rettigheder og ansvar« (n = 26 045), vægtede resultater.
- b) Der blev anvendt svarkategorierne »aldrig«, »sjældent«, »nogle gange«, »det meste af tiden«, »altid«, »ønsker ikke at svare« og »ved ikke«. I figuren er nogle af de oprindelige svarkategorier kombineret, som det fremgår af kategori betegnelserne.

GOD FORVALTNING OG KORRUPTION I OFFENTLIGE TJENESTER

De, der har størst behov for gode tjenesteydelser fra den offentlige forvaltning – f.eks. personer med langvarige helbredsproblemer – siger, at de har særlige udfordringer.

FRA'S UDTALELSE 6

EU's medlemsstater bør sikre, at information om folks ret til offentlige tjenesteydelser gives i god tid og er tilgængelig for alle. Medlemsstaterne bør især fokusere på grupper, der kan have størst behov for sådanne tjenester – f.eks. personer med langvarige helbredsproblemer eller handicap, herunder ældre.

- ★ Af problemer med den offentlige forvaltning og de lokale myndigheder nævnes oftest, at sagsbehandlingstiden var lang, og at det var svært at finde relevant information.
- ★ Folk med langvarige begrænsninger i deres sædvanlige aktiviteter (på grund af handicap eller langvarige helbredsproblemer) og folk med lavere uddannelse eller begrænsede økonomiske midler har vanskeligere ved at finde information om tjenester fra den offentlige forvaltning og de lokale myndigheder.

- ★ Hver tiende (11 %) opfatter, at den offentlige forvaltning ikke har behandlet dem på lige fod med andre.

For eksempel tror 17 % af dem, der har svært eller meget svært ved at få pengene til at slå til, at det offentlige eller af de lokale myndigheder ikke har behandlet dem på lige fod med andre. Denne opfattelse deles af 8 % af dem, der har let eller meget let ved at få pengene til at slå til.

- ★ De, der oplever deres sædvanlige aktiviteter stærkt begrænset (som følge af handicap eller langvarige helbredsproblemer), har større sandsynlighed for problemer med tjenesteydelser fra det offentlige og de lokale myndigheder: 54 %, mod 39 % for personer uden begrænsninger. Det samme gælder dem, der har svært ved at klare sig med husstandsindkomsten: 48 %, sammenholdt med 39 % af dem, der har »let« eller »meget let« ved at få pengene til at slå til.

»Som mor til et handicappet barn er det rystende at opleve, hvor lidt hjælp og vejledning man får vedrørende sine rettigheder, muligheder osv.«

(Kvinde, mellem 30 og 44 år, respondent i Danmark)

Også folk med videregående uddannelse peger imidlertid i højere grad på problemer med tjenester fra det offentlige og de lokale myndigheder end de, der højst har en uddannelse på grundskoleniveau. Denne konstatering kan afspejle, at de mere veluddannede har højere forventninger til levering af tjenester.

Retten til god forvaltning – som den er formuleret i chartrets artikel 41 – er en grundlæggende rettighed, der er en integrerende del af EU's retsorden. Et generelt princip i EU-retten er, at den også er bindende for medlemsstaterne, når de handler inden for EU-rettens anvendelsesområde. De generelle nationale forpligtelser udspringer desuden af den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK) og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols tilknyttede retspraksis – navnlig for begrebet god forvaltning. Ifølge disse minimumsstandarder har enhver ret til at få sin sag behandlet uvildigt, retfærdigt og inden for en rimelig frist af offentlige myndigheder. Andre tilknyttede aspekter er gennemsigtighed og adgang til oplysninger, som begge er afgørende redskaber ved nationalt tilsyn og national kontrol.

Den offentlige forvaltnings og de lokale myndigheders rolle i at gøre information tilgængelig og letforståelig – der også normalt er vigtig – bliver af største vigtighed i undtagelsessituationer som pandemien med coronavirus (covid-19) i 2020.

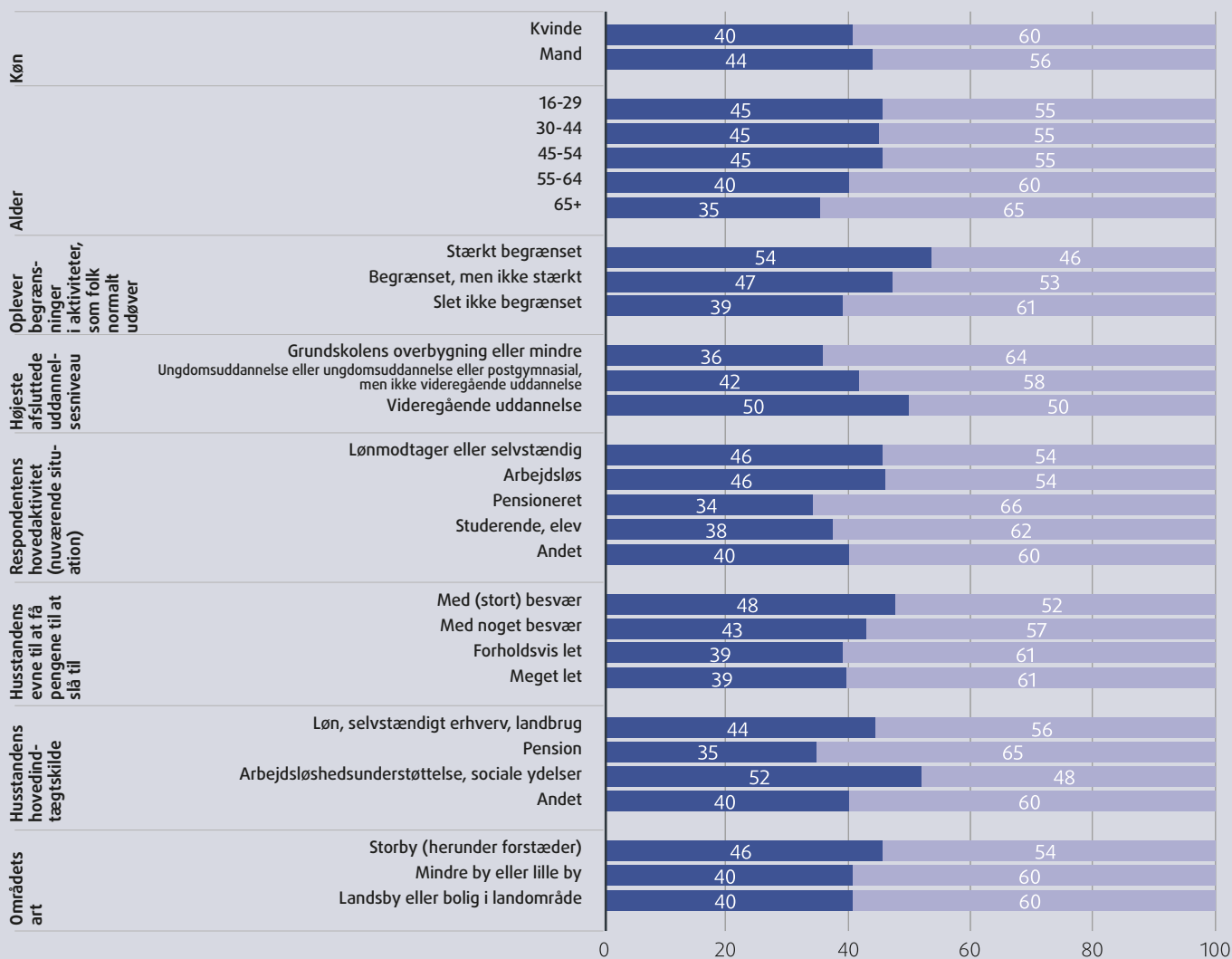
»Det offentlige arbejder for langsomt, sommetider tager det flere uger at få svar på forespørgsler, og når man endelig får det, er oplysningerne så rodede, at de ikke er til at forstå.«

(Mand, 65+ år, respondent i Tyskland)

FIGUR 6: HAR DU OPLEVET ET ELLER FLERE PROBLEMER I FORBINDELSE MED DEN OFFENTLIGE FORVALTNING/DE LOKALE MYNDIGHEDER I DE FEM ÅR FORUD FOR UNDERSØGELSEN, EFTER UDVALGTE SOCIODEMOGRAFISKE KARAKTERISTIKA (EU-27,%)^{a), b), c)}

■ Ja ■ Nej

Bemærkninger:

- a) Af alle respondenter i EU-27, som blev bedt om at udfylde undersøgelsens afsnit »erfaringer fra dagligdagen« (n = 26 493), vægtede resultater.
- b) Kategorien »ja« angiver andelen af personer, der har oplevet mindst ét af de seks problemer, undersøgelsen nævner vedrørende den offentlige forvaltning og de lokale myndigheder.
- c) Nærmere oplysninger om de sociodemografiske variable, analysen anvender, findes i bilag I til hovedrapporten.

Kilde: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019 [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

Korruption er et større problem i nogle medlemsstater end i andre, og berører især sundhedssektoren. Halvdelen af de unge mener, at bestikkelse på lavt niveau er acceptabel.

- ★ Kun få (4 %) i EU har været ude for, at en tjenestemand eller offentligt ansat beder om eller forventer en tjeneste, såsom en gave eller donation, som modydelse for en given tjeneste. I nogle EU-medlemsstater er fænomenet imidlertid mere udbredt, og i visse lande oplever næsten hver femte denne form for korruption.
- ★ Korruption i forbindelse med sundhedstjenester anses for at være et særligt problem. I Ungarn, Slovakiet, Kroatien og Letland siger over 60 %, at man i hvert fald sommetider er nødt til at give en modydelse i form af en gave eller anden gunstbevisning for at få en bedre behandling på offentlige hospitaler.
- ★ Hver fjerde (24 %) mener imidlertid, at det undertiden eller altid er acceptabelt at give en tjenestemand eller offentligt ansat en gave for at sætte skub i behandlingen af hastetilfælde. Over 50 % i Slovakiet, Tjekkiet og Kroatien ville finde det acceptabelt i hvert fald nogle gange at give en tjenestemand eller offentligt ansat en gave eller yde en gunstbevisning for at få vedkommende til at reagere hurtigere på en hasteanmodning. Denne holdning deles til sammenligning af højst 20 % i Sverige, Malta, Finland og Portugal.
- ★ Særlig blandt de 16-29-årige ville 48 % finde det acceptabelt at give en gave eller yde en gunstbevisning, sammenholdt med mindre end 35 % i andre aldersgrupper.

Korruption berører de grundlæggende rettigheder i henhold til chartret, Menneskerettighedskonventionen (EMRK) og andre internationale menneskerettighedsinstrumenter. Navnlig er korruption i strid med principperne om lighed for loven og ikke-forskelsbehandling (chartrets artikel 20 og 21). Alt efter sektoren krænker korruption desuden andre rettigheder – lige fra retten til arbejde til retten til sundhedsbeskyttelse.

FRA'S UDTALELSE 7

Offentlige myndigheder overalt i EU må anerkende sammenhængen mellem høj forekomst eller accept af korruption og konsekvenserne heraf for folks grundlæggende rettigheder, og de må direkte tage problemet op – f.eks. vedrørende lige adgang til offentlige tjenester. Dette kan gøres ved at fokusere på arbejdstagere i visse nøglesektorer, hvor korruption er udbredt – således sundhedssektoren – og på dele af befolkningen – således unge – som tilsyneladende er mere parat til at acceptere visse former for bestikkelse; som led heri bør det understreges, at korruption er ulovlig, og at borgerne har ret til god forvaltning og ligestilling.

Myndighedsorganerne må – med støtte fra civilsamfundet – sætte alt ind på at nedbringe disse tal i medlemsstater, hvor undersøgelsen viser, at korruption faktisk kan være mere udbredt eller accepteret. En tilgang til dette er at sikre, at påtænkte betingelser for støtte med EU-midler indeholder en henvisning til artikel 41 om retten til god forvaltning i EU's charter om grundlæggende rettigheder. Dette gælder navnlig støtte fra de europæiske struktur- og investeringsfonde. Dette bør systematisk overvåges af de relevante EU-organer, således Revisionsretten og Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig (OLAF).

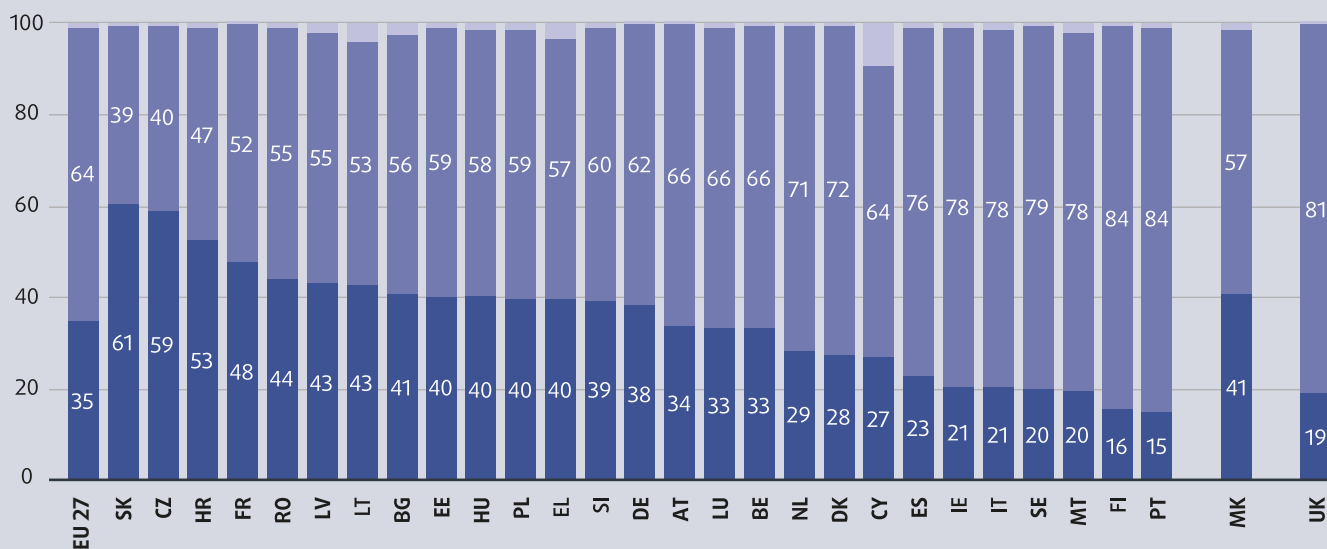
Korruption er en væsentlig systemisk hindring for at gennemføre de grundlæggende rettigheder; derfor bør korruption gøres til genstand for permanent overvågning som led i den nye europæiske retsstatsmekanisme – på basis af udførlig, sammenlignelig dokumentation. Dette kan støtte EU's rolle i forbindelse med eksisterende organer, der bekæmper korruption, navnlig Europarådets Sammenslutning af Stater mod Korruption (GRECO).

I praksis er sociale rettigheder oftest berørt. Korruption i sundhedssektoren berører alles ret til et højt niveau af sundhedsbeskyttelse (chartrets artikel 35). Inden for uddannelsessektoren berøres retten til uddannelse (chartrets artikel 14). På den anden side krænker korruption i retsvæsenet adgangen til effektive retsmidler og til en upartisk domstol (chartrets artikel 47) – som er afgørende for at håndhæve alle andre menneskerettigheder og forhindre straffrihed. Mangel på et uafhængigt retsvæsen skaber desuden mistillid til offentlige institutioner og undergraver respekten for retssikkerheden og demokratiet.

»Læger på offentlige hospitaler forventer altid en gave for at tage sig bedre af en.«

(Mand, mellem 16 og 29 år, respondent i Cypern)

FIGUR 7: SYNSPUNKTER PÅ, OM DET ER ACCEPTABELT AT GIVE EN GAVE TIL ELLER YDE EN GUNSTBEVISNING TIL EN TJENESTEMAND ELLER OFFENTLIGT ANSAT, HVIS DER ER BRUG FOR EN HASTEINDSATS FRA VEDKOMMENDES SIDE, EFTER LAND (%)

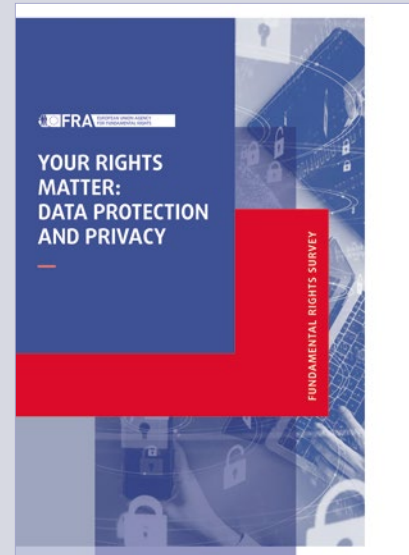
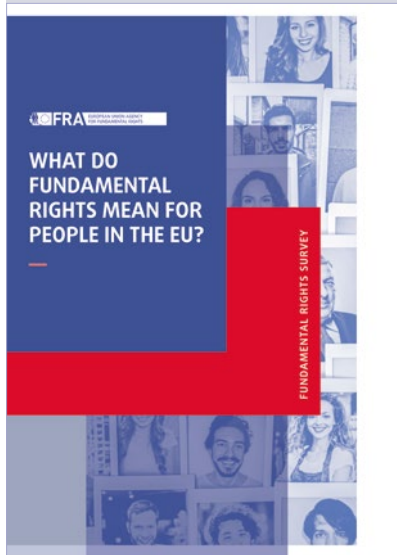
- Undertiden eller altid acceptabelt
- Aldrig acceptabelt
- Ved ikke, eller ønsker ikke at udtale mig

▲ Bemærkninger:
 Af alle respondenter i EU-27, Det Forenede Kongerige og Nordmakedonien (n = 34 948), vægtede resultater.

Kilde: FRA, *Fundamental Rights Survey 2019* [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)] (FRA, *spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder 2019* [data indsamlet i samarbejde med CBS (NL), CTIE (LU) og Østrigs statistiske kontor (AT)])

Dette sammendrag indeholder hovedresultaterne af FRA's første rapport om spørgeundersøgelsen om grundlæggende rettigheder. FRA har offentliggjort flere andre publikationer, der fremlægger udvalgte resultater fra undersøgelsen. De er tilgængelige på FRA's websted.

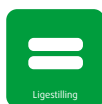

»FREMME OG BESKYTTE DINE GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER I HELE EU« —

Dette sammendrag indeholder de vigtigste erfaringer fra FRA's første rapport, der er baseret på dets spørgeundersøgelse om grundlæggende rettigheder. I undersøgelsen blev der indsamlet data fra ca. 35 000 personer om deres erfaringer, opfattelse og mening vedrørende en række spørgsmål, der er omfattet af forskellige menneskerettigheder.

Resuméet fokuserer på resultater, der vedrører respondenternes holdninger til menneskerettigheder eller grundlæggende rettigheder – hvordan de ser på og opfatter demokratiske samfunds funktion som grundlag for, at menneskerettighederne kan blomstre, og respondenternes holdning og engagement i forhold til offentlige tjenester, der er forpligtet til at håndhæve menneskerettighedslovgivningen og beskytte folks rettigheder.

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT GOALS

FRA – DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Østrig

Tlf. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

twitter.com/EURightsAgency

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Den Europæiske Unions
Publikationskontor